

IV. Література XX ст.

Тема 24. Павло Тичина (1891 — 1967)

Павло Григорович Тичина - це «шукання й шукання, праця й вимогливість і, нарешті, вміння з безконечного плину образів відібрати найсвіжіший, наймісткіший, наймузикальніший...» (Олесь Гончар)

М. Рильський, характеризуючи індивідуальну неповторність поезії П. Тичини, дуже вдало назвав її музичною рікою. Він мав на увазі насамперед те, що творчість одного з найкращих поетів минулого століття не просто напрочуд музична, але й передає одвічний космічний світлоритм, переливається і плине, як музична ріка.

Ранні твори П. Тичини - це учнівське шукання свого шляху в поезії. Вони позначені емоційним піднесенням, сповнені інтимними мотивами («Коли в твої очі дивлюся...», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Я сказав тобі лиш слово...»).

«Ви знаєте, як липа шелестить...» (1911)

Поезія-мініатюра (складається з двох 6-рядкових строф).

У творі паралельно (настроєво суголосно) зображуються два світи - світ природи і світ людини (прийом паралелізму).

Починаючи вже з першого питального речення, поет намагається уявно поєднати людину й природу. Вдало застосовані художньо-виражальні засоби (епітети «місячні весняні ночі», «старі гаї»; метафори «сплять гаї» та ін.), майстерне створення словесно-музичних асоціацій роблять поезію стрункою й елегантною.

Перед нами картина-елегія.

Елегія - лірична пісня-роздум з перевагою відтінку суму.

Паралелізм - паралельне зображення двох і більше явищ із різних сфер життя (порівняння у формі зіставлення; на відміну від порівняння, у паралелізмі змальовувані картини пов'язуються між собою не тільки синтаксично, а й логічно.

Ви знаєте, як липа шелестить...

У місячні весняні ночі? -

Кохана спить, кохана спить,

Піди збуди, цілуй її очі,

Кохана спить...

Ви чули ж бо: так липа шелестить.

Ви знаєте, як сплять старі гаї? -

Вони все бачать крізь тумани.

Ось місяць, зорі, солов'ї...

«Я твій» - десь чують дідугани.

А солов'ї!..

Та вже знаєте, як сплять гаї!

У 1918 р. в барвах музики тріумфально залунали «Сонячні кларнети».

До читача прийшла «воістину сонячна книга», яка незвичайним світлом влилася в душі людей, оп'янила красою українського слова, яке «з такою, не чуваною досі музичністю грало, співало, бриніло, гриміло, лилося зі сторінок незабутньої книги».

Сама назва насичена глибоким емоційним змістом, зумовлена не тільки тим, що поет грав на кларнеті і любив цей інструмент. Кларнет - інструмент, який тембрами нагадує звучання людського голосу і має великі виражальні можливості. Отже, можна уявити, що збірка «Сонячні кларнети» - це звучання людського голосу душі, що розкриває величезний внутрішній світ, зігріта й осяяна проміннями сонця, що надає усьому живому ритмічного руху. Це проміння ніби зв'язує сонце із землею та іншими планетами. Дійсно, збірка розкривала різнобарвну гармонію космічного оркестру і ніби промовляла: «Ти - людина, наділена здатністю сприймати красу і народжена жити в красі». Тихина був частиною цього хаотичного Всесвіту, рухав емоціями.

У збірку «Сонячні кларнети» Тихина вмістив 44 найкращі твори, об'єднані за змістом і стилістично, але різні в ритмічному плані (37 розмірів).

«Арфами, арфами...» (1914)

Поезія зі збірки «Сонячні кларнети» (1918) з'явилася під впливом вірша Миколи Вороного «Блакитна панна».

Твір пройнятий весняною, урочистою, сонячною мелодією. Складається з чотирьох строф.

Специфічна ритмічна будова, яскрава метафоричність, насиченість асонансами й алітераціями роблять твір самобутнім.

Арфами, арфами -

золотими, голосними обізвалися гаї

Самодзвонними:

Йде весна Запашна,

Квітами-перлами

Закошичена.

Думами, думами -

наче море кораблями,

переповнилась блакить

Ніжнотонними:

Буде бій Вогневий!

Сміх буде, плач буде

Перламутровий...

Стану я, гляну я —

скрізь поточки як дзвіночки,

жайворон як золотий

З переливами:

Йде весна Запашна,

Квітами-перлами

Закошичена.

Любая, милая, -

чи засмучена ти ходиш,

чи налита щастям вкрай.

Там за нивами:

Ой одкрий Колос вій!

Сміх буде, плач буде

Перламутровий...

«О панно Інно...» (1915)

Однією з перлин інтимної лірики Тичини є поезія «О панно Інно...». Це - щире освідчення ліричного героя, його схвильована сповідь, у якій «кожне слово - мов клавіш» (С. Тельнюк), «ніби інший звук, інший настрій» (П. Хропко).

О панно Інно Я Ваші очі пам'ятаю,

О панно Інно, панно Інно! Як музику, як снів.

Я - сам. Вікно. Сніги... Зимовий вечір. Тиша. Ми.

Сестру я Вашу так любив - Я Вам чужий - я знаю.

Дитинно, златоцінно. А хтось кричить: ти рідну стрів!

Любив? - Давно. Цвіли луги... І раптом - небо... шепіт гаю...

О люба Інно, ніжна Інно, О ні,то очі Ваші. - Я ридаю.

Любові усміх квітне раз - ще й тлінно. Сестра чи Ви? - Любив...

Сніги, сніги, сніги...